

Zamki Polski. Warmia i Mazury. Zagłębie. Śląsk. Małopolska.

Piękne zamki występują także na Warmii i Mazurach oraz w Małopolsce.

Warmia i Mazury.

Na terenie Warmii i Mazur znajduje się Szlak Zamków Gotyckich, budowanych przez krzyżaków, biskupów, kapituły. Wiele z nich powstało pod koniec średniowiecza.

-**Kętrzyn** – zamek z połowy XIV w.; kompleks obronny; siedziba krzyżackiego zarządcy dóbr; niewielka budowla ale z ogromną fortecą kościoła św. Jerzego; wielokrotnie przebudowywany; zniszczony w 1945 r.; odbudowany w latach 1962-1967; znajduje się tu Muzeum im. Wojciecha Kętrzyńskiego i biblioteka.

-**Lidzbark Warmiński** – perła budownictwa gotyckiego; z połowy XIV w.; w latach 1350-1795 siedziba biskupów warmińskich; wiele razy przebudowywany; mieszkali w nim m. in. Mikołaj Kopernik, Marcin Kromer, Ignacy Krasicki; posiada wspaniałe komnaty i kilkunastokondygnacyjne piwnice; największą salą jest refektarz; podziwiać także można barokową kaplicę zamkową; obecnie w zamku funkcjonuje Muzeum Warmińskie i Hotel Krasicki.

-**Nidzica** – zamek z końca XIV w.; siedziba prokuratora – administratora dóbr; składa się z domu głównego i komnat; obecnie znajduje się tu muzeum regionalne, hotel i restauracja.

-**Olsztyn** – zamek z II poł. XIV w.; najpotężniejsza twierdza kapituły warmińskiej; składa się z dwóch gotyckich skrzydeł połączonych z barokowym skrzydłem z XVIII w.; posiada ponad 600-letnią wieżbę dachową, „pamiętającą” czasy budowy zamku; w zamku znajdował się skarbiec kapitulny; w latach 1516-1521 w zamku mieszkał Mikołaj Kopernik; cennym przedmiotem w zamku jest jedyny na świecie przyrząd badawczy Mikołaja Kopernika – tablica tynkowa z 1517 r. służąca do pomiaru dnia równonocy wiosennej; w zamku funkcjonuje Muzeum Warmii i Mazur.

-**Ostróda** – zamek krzyżacki z II poł. XIV w.; siedziba komtura; nad Rzeką Drwęcą; wzniesiony na planie kwadratu ; po bitwie pod Grunwaldem w 1410 r. za zgodą Władysława Jagiełły, zamku złożono ciała Wielkiego Mistrza Ulricha von Jungingena i innych krzyżaków; w 1807 r. na zamku gościł Napoleon Bonaparte; zamek został zniszczony w pożarze w 1945 r.; odbudowano go w latach 80.XX w.; obecnie działa tu muzeum regionalne.

-**Reszel** – „wschodnia strażnica Warmii”; leży na skarpie nad rzeką Sajną; zbudowany w latach 1350-1401; otoczony murem obronnym; niegdyś rezydencja biskupów warmińskich; bywali tu m. in. Andrzej Batory i Ignacy Krasicki; w 1807 r. został zniszczony w pożarze; obecnie działa tu hotel, restauracja i muzeum tortur.

-**Ryn** – największy zamek krzyżacki w Krainie Wielkich Jezior Mazurskich; z zamku być może udał się w podróż drogą wodną do Malborka mistrz Winrych von Kniprode; siedziba prokuratora (administratora włości) i komtura; niegdyś było to także więzienie (dla 500 więźniów); obecnie mieści się tu hotel.

-**Szymbark** – zamek znajduje się na wzgórzu nad Jeziorem Szymbarskim; wzniesiony przez kapitułę pomezzańską; pochodzi z II poł. XIV w.; na przestrzeni lat przebudowywany; siedziba zamożnych rodów; w XIX w. dobudowano skrzydło w stylu neogotyckim; w 1945 r. został zniszczony przez pożar spowodowany przez Rosjan; do dzisiaj widnieją jedynie ruiny ale kilka baszt zostało zadaszonych.

Zagłębie

-**Będzin** – zamek z poł. XIII w. zbudowany z polecenia księcia krakowskiego Bolesława Wstydliwego; znajduje się na wzgórzu nad Czarną Przemszą; twierdza należąca do systemu obronnego zachodniej granicy Polski; na zamku gościli m. in. Henryk Walezy, Jan III Sobieski, August II Mocny, Stanisław August Poniatowski; poddano renowacji; obecnie znajduje się tu Muzeum Zagłębia; można także zwiedzić podziemia i wieżę zamkową, która jest punktem widokowym na Zagłębie.

Śląsk.

-**Bielsko-Biała** – Zamek Sułkowskich z XIV w.; siedziba Piastów Cieszyńskich i rodów szlacheckich np. Sunneghów i Sułkowskich; architektura zamku w ciągu wieków była modyfikowana – zamek był warowną twierdzą, renesansową rezydencją, dziewiętnastowieczną, eklektyczną budowlą; funkcjonuje tu Muzeum Historyczne Bielska – Białej.

-**Chudów – Zamek Gierałtowski** – ruiny zamku z I poł. XVI w.; wieża jest odbudowana i zadaszona; mieści się tu muzeum prezentujące artefakty wykopaliskowe; można tu zobaczyć Historyczny Labirynt z interaktywnymi atrakcjami.

-**Cieszyn** –zamek gotycki z XIV w.; znajduje się na Górze Zamkowej na Śląsku Cieszyńskim; zbudowany w miejscu grodu, który był niegdyś siedzibą kasztelanii a od XIII w. siedzibą książąt piastowskich; zniszczony w XVII w. podczas wojny trzydziestoletniej; obecnie pozostałością po zamku jest tylko wieża piastowska i rotunda św. Mikołaja.

-**Gliwice** –zamek gotycki z XIV w.; przebudowany w XVI w.; znajdował się tu m. in. arsenał miejski, magazyn, więzienie; po 1945 r. został nazwany Zamkiem Piastowskim; mieści się tu Oddział Muzeum w Gliwicach, w którym można zobaczyć m. in. ekspozycje dotyczące powstań śląskich i militaria Dalekiego Wschodu.

-**Kończyce Małe** – „cieszyński Wawel”; przypomina bowiem Wawel dzięki renesansowemu dziedzińcowi arkadowemu; dawniej był to zamek gotycki z XIV w., rozbudowany w stylu renesansowym przez stary, rycerski ród księstwa cieszyńskiego Czelów; mieści się tu hotel. Restauracja oraz Izba Regionalna Wsi Cieszyńskiej; ma tu miejsce doroczny Międzynarodowy Festiwal Muzyki Wokalnej „Viva il Canto”.

-**Pszczyna** –zamek magnacki z XI lub z XII w. z parkiem krajobrazowym, sąsiadującym z Lasami Pszczyńskimi; pałac na przestrzeni lat wiele razy przebudowywany; na przełomie XVIII i XIX w. rodzina Hochbergów nadał budowli neorenesansowy styl; posiada przepiękne wnętrza; obecnie znajduje się tu Muzeum Zamkowe.

-**Toszek** – zamek z parkiem romantycznym; cechą charakterystyczną zamku jest piętnastowieczna, wysoka baszta z czterema kondygnacjami, która jest punktem widokowym; zabytek składa się m. in. z budynku bramnego z kamiennym portalem, oranżeria (dawne stajnie z 1666 r.), przyziemia pozostałości innych budowli.

Małopolska

-**Czorsztyn** – gotycki zamek z XIV w.; wznosi się na wzgórzu nad Dunajcem w Pienińskim Parku Narodowym

-**Dębno** – zamek obronny z lat 1470-1480; wyremontowany w latach 1970-1978; posiada kształt czworoboku, dziedziniec w środku, baszty i wykusze; działa tu muzeum (tu m. in. sala rycerska, kaplica zamkowa, skarbiec, kuchnia dworska).

-**Dobczyce** –warownia średniowieczna; znajduje się na skalistym wzgórzu nad Jeziorem Dobczyckim; został zniszczony przez „potop” szwedzki; mieści się tu Muzeum Regionalne PTTK (m. in. izba średniowiecznych tortur, lochy więzienne z wystawą paleontologiczną); na Górze Zamkowej rozciąga się widok na okolicę i Zbiornik Dobczycki.

-**Kraków** –zamek królewski; posiada nieocenione znaczenie historyczne i kulturalne w Polsce; siedziba władców Polski od poł. XI do pocz. XVII w.; odbywały się tu koronacje królów Polski z dynastii Piastów i Jagiellonów; obecny wygląd pochodzi z lat 1504-1535 za panowania Aleksandra Jagiellończyka i Zygmunta Starego; w II poł. XIX w. mieściły się tu koszary Austriaków; zamek odnowiono w I poł. XX w.; mieści się tu muzeum, w którym można podziwiać sławną w Europie kolekcję flamandzkich tkanin – arrasów, Skarbiec Koronny i Zbrojownię, wystawę „Wawel Zaginiony”, kolekcję sztuki wschodniej poświęconej Janowi III Sobieskiemu i Wiktorii Wiedeńskiej; Wzgórze Wawelskie, znajduje się na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO.

-**Niedzica** –Zamek Dunajec; węgierska warownia z epoki średniowiecza; z ok. 1320 r.; strażnica graniczna; do końca II wojny światowej należała do węgierskiego rodu Salamonów; mieści się tu muzeum, hotel, dom Stowarzyszenia Historyków Sztuki; gotycki zamek górny jest dostępny do zwiedzania.

-**Niepołomice** –zamek królewski; „drugi Wawel” z czasów Kazimierza Wielkiego; letnia rezydencja myśliwska; w XVI w. otrzymał kształt renesansowy; można tu podziwiać komnaty i trofea myśliwskie.

-**Nowy Wiśnicz** –pałac o cechach obronnych (pallazzo in fortezza); należał do rodów magnackich Kmitów i Lubomirskich; otoczony fortyfikacjami bastionowymi; posiada dziedziniec z renesansowymi krużgankami i kaplicę ozdobioną stiukami.

-**Oświęcim** –zamek z gotycka wieżą, otoczony murami obronnymi; widnieje na wzgórzu nad rzeką Sołą; twierdza pełniła funkcję rezydencji władców Księstwa Oświęcimskiego, kasztelanów; przebudowywany; znajduje się tu muzeum; odbywają się tu Zamkowe Wieczory Muzyczne.

-**Sucha Beskidzka** – „mały Wawel” z II poł. XVI w. z parkiem i oranżerią; Zamek Komorowskich zbudowany w stylu renesansowym; przebudowany w 1614 r.; jego cechy architektoniczne to: cztery narożne wieże, dziedziniec z piętrowymi krużgankami; mieści się tu Muzeum Ziemi Suskiej.

-**Wieliczka** – ruiny średniowiecznego zamku z XIV w.; zamek przebudowany w XV w. jako siedziba żupnika (zarządcy kopalni); elementy zamku, to: zamek środkowy z XIV w., zamek północny z XV w., zamek południowy przełomu XIX i XX w., baszty z XIV w.; mieści się tu Muzeum Zup Krakowskich z kolekcją solniczek.

-**Wytrzyszczka** – zamek Tropsztyn; warownia rycerska z przeł. XIII i XIV w.; znajduje się na wzgórzu nad Jeziołem Czchowskim; według podań należał do rycerzy rabusiów Gierałtów – Ośmiorogów; do czasów obecnych zachowały się części murów obwodowych i czworoboczna wieża; znajdują się także lochy.

Natomiast zamki Podkarpacia, Podlasia i Lubelszczyzny oraz Świętokrzyskiego, które zakończą cykl artykułów o zamkach Polski i zostaną przedstawione w innym artykule.

Źródła:

-Mapa Zamków Polski, Wydawnictwo COMPASS; Kraków, ISBN 978-83-7605-874-0;

-Zamek Kętrzynie, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie:

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_K%C4%99trzy%C5%84nie>;

-Zamek biskupów warmińskich w Lidzbarku Warmińskim, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie:

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_biskup%C3%B3w_warmi%C5%84skich_w_Lidzbarku_Warmi%C5%84skim>;

-Zamek w Nidzicy, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Nidzicy>;

-Zamek Kapituły Warmińskiej w Olsztynie, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_Kapitu%C5%82y_Warmi%C5%84skiej_w_Olsztynie>;

-Zamek krzyżacki w Ostródzie, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_krzy%C5%BCacki_w_Ostr%C3%B3dzie>;

-Zamek w Reszlu, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Reszlu>;

-Zamek w Rynie, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Rynie>;

-Zamek w Szymbarku, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Szymbarku>;

-Zamek w Będzinie, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_B%C4%99dzinie>;

-Zamek Książąt Sułkowskich, Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <<https://muzeum.bielsko.pl/pl/historia-muzeum-zamek>>;

-Zamek w Chudowie, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie:

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Chudowie>;

-Zamek w Cieszynie, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Cieszynie>;

-Zamek Piastowski w Gliwicach, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_Piastowski_w_Gliwicach>;

-Zamek w Kończycach Małych, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Ko%C5%84czycach_Ma%C5%82ych>;

-Zamek w Pszczynie, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Pszczynie>;

-Zamek w Toszku, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Toszku>;

-Zamek w Czorsztynie, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Czorsztynie>;

-Zamek w Dębnie, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_D%C4%99bnie>;

-Zamek w Dobczycach, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Dobczycach>;

-Zamek Królewski na Wawelu, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <<https://wawel.krakow.pl/>>;

-Zamek w Niedzicy, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Niedzicy>;

-Zamek Królewski w Niepołomicach, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_Kr%C3%B3lewski_w_Niepo%C5%82omicach>;

-Zamek w Wiśniczu, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Wi%C5%9Bniczu>;

-Zamek w Oświęcimiu, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_O%C5%9Bwi%C4%99cimiu>;

-Zamek w Suchej Beskidzkiej, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Suchej_Beskidzkiej>;

-Zamek Żupny, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_%C5%BBupny>;

-Zamek Tropsztyn, [online], [dostęp: 30 października 2020], Dostępny w Internecie: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_Tropsztyn>.

Oprac. I. Rams